

QVOD FELIX FAVSTVMQVE IVBEAT ESSE DEVS!

BACCHANALIA CHRISTIANORVM

vulgo

Das Carneval

INDVLGENTE INCLVTA FACVLTATE PHILOSOPHICA

PRÆSIDE

M. IOH. CASPARE Zeumer/

Glaucha-Misnic.

publicæ disquisitioni submittit

RESPONDENS

IOH. HEINRIC. Kindervater/

Kelbrano-Güldenauiensis.

S. T. Studiosus.

Ad d. Martii A. O. R. MDCIC.

H. L. Q. C.

JENAE,
Literis MVLLERIANIS.

20.5

QVOD FELIX FAVSTVMQVE IVBEAT ESSE DEVS!

BACCHANALIA CHRISTIANORVM

vulgo

Das Carneval

INDVLGENTE INCLVTA FACVLTATE PHILOSOPHICA

PRÆSIDE

M. IOH. CASPARE Zeumer/

Glaucha-Misnic.

publicæ disquisitioni submittit

RESPONDENS

IOH. HEINRIC. Kindervater/

Kelbrano-Guldenauiensis.

S. T. Studiosus.

Ad d. Martii A. O. R. MDCIC.

H. L. Q. C.

JENAE,

Literis MVLLERIANIS.

QVOD FELIX FAVSTVMQVE IVBEAT ESSE DEVS!

BACCHANALIA CHRISTIANORVM

vulgo

Das Carneval

INDVLGENTE INCLVTA FACVLTATE PHILOSOPHICA

PRÆSIDE

M. IOH. CASPARE Zeumer/

Glaucha-Misnic.

publicæ disquisitioni submittit

RESPONDENS

IOH. HEINRIC. Kindervater/

Kelbrano-Guldenauiensis.

S. T. Studiosus.

Ad d. Martii A. O. R. MDCIC.

H. L. Q. C.

JENAE,
Literis MVLLERIANIS.

QVOD FELIX FAVSTVMQVE IVBEAT ESSE DEVS!

BACCHANALIA CHRISTIANORVM

vulgo

Das Carneval

INDVLGENTE INCLVTA FACVLTATE PHILOSOPHICA

PRÆSIDE

M. IOH. CASPARE Zeumer/

Glaucha-Misnic.

publicæ disquisitioni submittit

RESPONDENS

IOH. HEINRIC. Kindervater/

Kelbrano-Güldenauiensis.

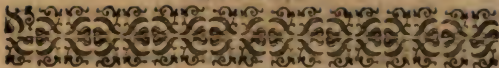
S. T. Studiosus.

Ad d. Martii A. O. R. MDCIC.

H. L. Q. C.

JENAE,

Literis MVLLERIANIS.

✲ بسم الله

SAcrarium ibi habere contendere Diabolum, vbi templum extruxit DEVS, vel ex ſolo Bacchanaliorum feſto iam per multa ſecula in Chriſtiano orbe continuato apparet. Deus enim Eccleſiam ſibi plantauit, in quam nos cœcos antea & in tenebris denſisſimis ambulantes gentes introduxit, vt beneficiorum per Chriſti meritum acquiſitorum nos redderet participes. Hancce Redemtoris ſui gratiam γνησίως Chriſtianæ religionis confeſſores grato agnouere animo, atque vt in Eccleſia omnia εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν fierent, Bacchanalia Ethnicorum in Paſſionalia Chriſtianorum conuerterunt (a). Verum ne hæc Spiritus S. officina ſine graui maneret labe, malignus ille Spiritus omnem nauauit operam, vt Epicuræam ſecuritatem cum multis ſceleribus admiſceret. Quod etiam ex voto obtinuit, dum execrabili Bacchanaliorum ritu ab Ethnicis reuocato non tantum eam, quam idolum illud Romanum iactat, ſanctitatem corrupit; ſed & bonam Euangelicorum eheu! famam mirum in modum maculauit. Os enim, quod ſancto hoc tempore innocentisſimi Ieſu laudem prædicare deberet, ſpurcisſimas eructat nugas: Gulæ nimium indulgentes ad ſacra ieiunia ſe pesſime præparant, aliam perſonam, quam quæ a DEO iis data eſt, induunt. Clamant quidem contra vitia hæc omnes ſuggeſtus, ſed ſurdis narratur fabula; propria contradicit conſcientia, nemo autem hæc

 cu-

(a) *Notante Matth. Dreſſero, de Feſtis diebus Chriſtianorum, p. 62.*

curat. Ethnicis proinde tales Christiani sua exæquant peccata, imo bacchando eos superant. Ne autem nimium dicere videamur, ne etiam veritas non explanata odium pariat, veterem Bacchanaliorum historiam cum recentiore, quantum fieri poterit, conferemus. Faxit Numen æternum vt omnia in ipsius nominis gloriam, veritatis patrocinium nostrumque emolumentum cedant!

THES. I.

Carneual non ex orbe Christiano traxit originem, sed a pessimo principio ad Christianos peruenit.

Ἔκθεσις

§. I. DIcti huius veritas apparet tam ex Etymologia & Hom... nymia, quam ex Synonymia.

§. II. Etymologiam quod attinet, vocabulum Carneu... est Italicum & per Apocopen ponitur pro Carneuale, quod co... ponitur ex carne, i. e. caro & valere.

§ III. Hæc vox autem varias habet significationes, qu... re, vt res fiat clarior, eas euoluere non pigrabimur. Prim... conuenit *(a)* vocab. Hispanico Carnaual ò carnestolendas, q... eo tempore carnium vsus tollatur eique valedicatur. Dei... etiam hancce potest habere significationem: Caro valet, i.e. ... ni (hominis) bene est. Sibi enim persuadent bacchantes, ... chica hac festiuitate nullam esse gratiorem, nullam lætior... Denique putamus significationem quoque valedicendi lo... hic ita inuenire, vt sensus sit: valeant carnales volupt...

(*a*) *Notante* Speidelio *in Specul. Iurid. p. 323. sub voce* Fa... nacht. *Consentientes habet Besoldum in Thesaur. pra... pag. 197. sub ead. voce. it. Excellentiss. Dn. Abasu. Fritsc... um in Principe peccante p. 149.*

Hoc enim tempore ad satietatem vsque furere volunt, vt ieiunia secutura rectius obseruent, Sie wollen ausschwärmen/ daß sie hernach die Heil. Fasten-Zeit über desto grössere Andacht haben können (*b*). Quamcunque autem significationem amplexus fueris, facile colligere poteris, Carneuale esse festum Christianis indignum. Si enim prima attenditur, ad Pontificios præcipue spectat, qui ieiunii tempore ciborum discrimen ita obseruant, vt præcipue ab vsu carnium abstineant, quæ doctrina est Diabolica (*c*), & a veris Christianis merito reiicitur, quippe qui probe sciunt, comedendo præceptum ieiunii non frangi, si modo seruatur sobrietas (*d*). Secunda interpretatio, quamuis omnibus bacchantibus sit communis: impiam tamen importat luxuriam (*e*) atque actiones scandalorum plenas (*f*), de quibus infra prolixius agemus. Nec tertia significatio de bono aut licito actu testatur, non enim sunt facienda mala, vt veniant bona (*g*), qui ergo putant, quod Carneual propterea celebrari debeat, vt bona, castitas nempe & vitæ sanctimonia veniant, illi Apost. dictum euertunt, & mala facere volunt, vt bona veniant.

§. IV. Inter Synonyma, ad quæ nunc progredimur, præcipua sese nobis offerunt 1. Bacchanalia quæ dicuntur a Baccho (*h*) vini (ex fabulosæ antiquitatis sententia) inuentore, de cu-

(*b*) *Idem ferme sentiunt Matth. Cramer in Diction. Real. Ital. vbi dicit: Carneuale, Carnouale, Carnasciale,* Fastnacht Faschung/ Fastel-Abend/ von carne, weil zu dieser Zeit das Fleisch-Essen aufhöret/ oder vielmehr die Fleisches-Lüste über alle massen gepfleget werden/ & *Carol. du Fresne, in Glossar. sub voce Carneleuamen.* (*c*) *Ita ipse Apost. 1. Tim.* IV, 3. *vocat.* (*d*) *Teste Besoldo in Thesauro Pract. Cont. p.* 197. *sub voce* Fasten. (*e*) *In quam Paulus Rom.* XIII, 13. *mirum in modum inuebitur.* (*f*) *Quibus ipse Saluator grauissimam minatur pœnam Matth.* XIIX, 6. (*g*) *Ad Roman.* III, 8. (h) *Præter supr. alleg. vid Bocatii Genealog. Deorum p.*

cuius patria, parentibus, educatione, rebus gestis &c. multa proferre & præcipue quoque prolixe differere possemus, cur Thriambus, Lythirambus & Dithyrambus cognominetur. Sicut enim Græci Bacchum Διμήτορα & Romani Bimatrem appellant; ita eundem Syri ܬܪܝܢ ܐܒܗ vel præfixo ܠ vel ܕ vt ܠܬܪܝܢ ܐܒܗ vel ܕܬܪܝܢ ܐܒܗ̈ i. e. διμήτορα vocarunt. Ex his inde Græci fecere Θρίαμβον, Λυθρίαμβον & Διθύραμβον. Cum autem hæc in multorum eruditorum scriptis clarissime exponantur (*i*), nec rudiores quidem fugiant, nos tempori & chartæ parcituri labore hoc supersedemus, & de eo tantum sumus soliciti, quod ad præsens nostrum institutum facit. Hoc autem est Bacchi etymon, de quo autores minime consentiunt. Georg Hornius enim Bacchi vocem a בקש fortasse ab inquirendi nimium res abstrusas studio deducit (*k*). Speciosior autem videtur sententia eorum, qui cum celeberrimo Heinsio (*l*) ab Hebr. בכה quod est flere, eiulare ac lamentari deriuant, id quod etiam de Bacchabus dicit *Virgilius* (*m*) quando canit;

Ast aliæ tremulis vlulantibus æthera complent,
Pampineasque gerunt incinctæ pellibus hastas.

Ipsæ vero Bacchæ (*n*) in Bacchi celebratione flebili voce subinde illi acclamabant: ἐλελεῦ Ἴακχε, cui interdum addebant ἰοῦ ἰοῦ, heu! heu! vel etiam εὐοῖ, εὐοῖ, quod & ipsum fonte

H

134, 136. *Rosin. Ant. Rom. p. 162.* (i) *Confer. preter iam citatos Chr. Neand. Bacchanal. Nicolai de ritu Bacchan. Chartarii imagines Deorum p. 177, seq.* (k) *Lib. II, Histo Philos. c. 9, p. 110.* (l) *In Aristarcho, c. 1. p. 1. Conf. B. Glassius in Grammat. sac. p. 776.* (m) *Æneid. 7.* (n) *Q ex nonnullorum sententia Ezech. IIX, 14. ab eadem Rad. cuntur* מבכות *flentes*, βακχεύουσαι, *ex quo probare volunt, ea sacra etiam in oriente primum ac potissimum a minis fuisse celebrata, vid. Heins. l. c. p. 10. & Glass. l. c.*

Hebr. ſapere & ab אבוי (*o*) Heu, cheu, originem traxiſſe videtur, ac inde illud Bacchi cognomen Εὔιος, ſic enim de eo canit Ouidius (*p*).

Pars hymenæa canunt, pars EVIE EVIE clamant.
Sic coeunt ſacro nuptæ Deusque toro.

Stante hac vocis Bacchi deriuatione, ἐλελεῦ non incommode ab Hebr. הילילו, i. e. vlulate (q) deducitur, quæ ſignificatio luctus imprimis apud Prophetas in ſacris inuenitur (*r*).

§. V. Sed hiſce palmam præripere conatur Fullerus, dum idem Bacchi nomen ex τετραγραμμάτῳ יהוה vel יה deducit, quod ex ſequentibus illius verbis patet. *Quid aliud, inquit* (*s*), *ſono repræſentat* Ἰώβακχος *apud Græcos quam Hebræorum IEHOVA ſeu IOVA, verum templi Hieroſolymitani DEUM: quem gentiles aſtu Satanæ faſcinati in turpiſſimum Bacchi idolum transmutarunt; perinde etiam atque* Ἴακχος *SS. Hebræorum* יה *exhibet.* Confirmat hanc ſententiam Sam. Bochartus (*t*) dum fatetur ex יה vel יהוה non operoſa deductione fieri poſſe Bacchum, addita tantum terminatione eſſet Iachus & per digamma Æolicum, Iacchus (*v*). Et hoc modo illa Græcorum acclamatio ad Bacchum facta ἐλελεῦ ἴακχε recte refertur ad Iudæorum laudicinium הללו־יה Ἀλληλȣϊα (*x*) hoc vero ex Ebr. הלל laudauit & יה componi, ne ſemidoctos quidem fugit. Videmus ergo ex hiſce quomodo infenſiſſimus ille generis humani Hoſtis ea, quæ ſoli Diuinæ gloriæ ſunt deſtinata, ad abomi-

(o) *Quod Prouerb.* XXIII, 29, *dicitur de immoderato vini hauſtu, ex quo* ἀσωτία. (p) *Lib.* 1. *de arte amand. Conf. Perſius Satyr.* 1. (q) *Vid. Heinſ. l. c.* (r) *Sic docet B. Calou. in Bibl. Illuſtr. Tom.* II, *ad c.* XLVII, *Ier. v.* 1. 2. (s) *In Miſcellan. Conf. Barth. Mayeri Philol. Sac. p.* 317. (t) *In Geograph. ſacr. Lib.* 1. *c.* 18. *p.* 479. (v) *Conſentiunt B. Dillherrus in Diſput. de* κακοζ. *Gent. p.* 171, *Hugo Sanfortus, l.* 1. *de Deſcenſ. Chriſt. ad Inf. p.* 26. *Voſſ.* II, *c.* XIV. *de Idolis p.* 192. (x) *Conf. Heinſius & Glaſſ. loc. cit.*

inchoandam Ethnicorum idololatriam transtulerit, cum tantum in finem, vt miseros homines sub veri cultus specie in profundissimam perniciei abyssum præcipitaret.

§. VI. Nec insulsa videtur sententia Dickinsoni, qui(y) Bacchum a solita Arabum ingeminatione بخ بخ quando rem aliquam laudarent vel admirarentur, nomen accepisse ait. Arabibus enim بخ significat grandem, magnum, præclarum Hinc addit: *Arabes* igitur, vt verisimile est, quotiescunque Dionysium (quem solum arbitrantur Deum esse) laudabant, admirabantur aut venerati sunt بخ بخ clamare solent.

§. VII, Hi quamuis omnes prægnantes proferant rati nes, quibus deriuationes suas confirmare allaborant, multi t men sunt, qui illis calculum suum adiicere nolunt, sed ad Gr cos fontes se conuertunt, dicentes quod Bacchus sit furore pe citus, ac proinde ἀπὸ τῦ βακχεύειν (z), i.e. furore agitari dic tur (a). Alii ex βάζειν quod significat φλυαρεῖν nugaciter blaterare (b), alii a coronæ genere, quæ Baccha dicebatur (c), riuant. Quamuis autem de ratione denominationis erudi rum digiti non sint æquales: tamen ad quorumlibet etiam stra transieris, fateri cogeris, Bacchanalia vi etymi esse festiv tem aut horrendam idololatriam importantem (d), aut st ac intempestiuo fletu (e) aut furore quodam Diabolico (f

---

(y) *In Delph. Phœn. c. X, p. 106.* (z) *Sic vult. Io. Boc tius de Geneal. Deorum L. V. c. 25.* (a) *Alias hu voc. significationes exhibet Lexic. Scapulæ.* (b) *V Neand. Hist. Bacchan. p. 23.* (c) *Rosin. Antiq. Rom.* II, c. XI. (d) *Si nempe ex τετραγραμμάτῳ, quod li DEO Trinuno competit, deducitur.* (e) *quand* בכה (f) *Dum a βακχεύειν.*

iniqua admiratione (g), aut insulsa loquacitate (h) celebratam.

§. IIX. Deinde etiam inter Synonyma sunt Διονύσια, quod vocab. in genere significat ea, quæ ad Dionysium spectant, in specie autem ipsa Bacchanalia denotat. Ortum autem est a Διονύσῳ, cognomine Bacchi, vnde autem Διόνυσος sit, iterum diuersæ sunt diuersorum autorum sententiæ. Sunt enim, qui putant, eum quasi Διός νῦν (i) Iouis mentem vel ἀπὸ τοῦ δινεῖσθαι καὶ περιφέρεσθαι, quod circumferatur in gyrum (k), dici. Aliis vocatur vel παρὰ τὸ διαίνειν ἡμᾶς ἡδέως (l) quod suauiter nos irriget, vel quia Iupiter pluuiam demisit cum natus fuit Dionysus, vt vult Aristodemus (m), vel quod femur Διός Iouis ἔνυξε pupugerit cum cornutus esset natus, Stesimbrotus (n) asserit. Vel ἀπὸ τοῦ Διός a Ioue & Nysæis Nymphis, a quibus educatus esse fertur (o). Bochartus (p) ex eo formatum esse opinatur, quod DEVS Exod. XVII, 15. vocetur יהוה נסי atque ita vocem illam hybridam esse. Dickinsonus (q) vocem illam pure Arabicam esse ostendit, eamque nihil aliud denotare quam Dominum Sinæ seu Sinai ex Psalmo LXVIII, 9. Constituitur enim, inquit, ex ذو Du vel Dy Dominus & سيني Sinai. Sina autem vel Syna per Metathesin fit Nysa. Ex quibus (pergit (r)) satis liquet, Dionysii cultum ex Arabia delatum fuisse: nec aliud eo nomine quondam significari quam ذو سيني Dominum Sinæ, Iehouam nempe τὸν κύριον τοῦ σινᾶ, vel Dominum Nysæ.

(g) *Iuxta §. 6. praeced.* (h) *Si a βάζειν.* (i) *Cuius vocis significationem exprimit Dickinson. Delph. Phœn. p. 45.* (k) *Vid. Cleanthes & Neand. l. c. p. 27.* (l) *Quod Phornuto arridet in Speculo de Natura Deorum.* (m) *Ap. Natal. Com. p. 472.* (n) *Ap. Nat. Com. p. c.* (o) *A Diod. Sic. L. 4. c. 2. Conf. Rosin. l. c. L. II. c. 11. Dresser. l. c. Bocat. l. c.* (p) *De Phœn. Colon.* (q) *l. c. C. X. p. 105.* (r) *p. 108.*

§. IX. Et hæ Dionyſiorum derjuationes, quas recenſui-mus, vna cum iis (s), quas compendii ergo ſtudio omiſimus, omnes ac ſingulæ aut de fabulis gentilibus, aut de impia ac blasphema feſti celebratione teſtantur.

§. X. Nunc Liberalia etiam huc ſpectantia quod attinet, & hæc feſtum in Bacchi honorem inſtitutum (t) denotant, a quo etiam nomen acceperunt. Vocabatur enim alias Liber Pa-ter (v), vel a liberamento, quod mares in coeundo per eius be-neficium emisſis ſeminibus liberentur (x), vel a linguæ licentia vt plerique putant: nam potu vini, cuius inuentor credebatur magis liberi mortales fiunt, vel potius quod animum curis libe-ret, & triſtitiam pellat, vnde Ouid.

Cura fugit, multo diluiturque mero.
Tunc veniunt riſus, tunc pauper cornua ſumit,
Tunc dolor & cura rugaque frontis abit.

Seneca *Liber* inquit, non ob licentiam linguæ dictus eſt inue-tor vini, ſed quia liberum ſeruitio curarum animum aſſerit, v-getatque & audaciorem in omnes conatus facit. Sunt qui d-cunt, quod in liberis ciuitatibus erecta in foro ſtatua coler-tur (y) eum liberum eſſe appellatum. Sed quicquid tanden ſit, etiam Liberalia vi etymi varias actiones nefarias, necn idololatriam implicant.

§. XI. Quam autem Denominationem apud Germa obtinuereBacchanalia? Vocantur Faſtnacht/quia tempore i nii dies præcedente celebrantur, ſeu vt alii volunt Faßnc a doliis forſan ſiue a vini cadis, qui apud Pellenenſes Lampte (ita Liberi Patris feſtum vocant) celebrantes pasſim per v

(s) *Quarum multa recenſet Chriſt. Neander l. c. p. 25. &*
it. B. Himmel in Pasſion. Hom. IV, (t) *Vid. Va*
l. 5. de Lat. Ling. conf. Roſin. L. IV. *c. 7. it. Dreſſer.*
p. 59. & 60. (v) *Roſin. l. c. L.* II, *c. 11. conf. Vince*
Chart. Imagines Deorum p. 181. & Himmel. l. c. (x)
ſte Auguſtin. Lib. VI. *de Ciu. D. cap. 9.* (y) *Vid.*
Baptiſt. Caſalius de veteribus Ægyptiorum ritibus p

diſponebantur (z), ac hodienum eo tempore maxime euacuantur ac euertuntur, id quod D. Gualterus innuere videtur dum (a) ſcribit: Daß die drey Heidniſche Feſte Bacchanalia, Lupercalia, und Cerealia der Teuffel unter dem Nahmen der Faſtnacht wunderlich zuſammen gebracht/welches denn dieſes Feſts eigentlicher Nahme iſt/dieweil darinnen die Wein- und Bier-Fäſſer geſtürmet und geleeret/darzu die Menſchen ſelbſt/die des Heil. Geiſtes Tempel seyn ſolten/zu ſtinckenden Weinfäſſern und Weinſchläuchen werden ꝛc. Deinde etiam audiunt Mommereyen/Mommeur, quod iuxta nonnullos (b) a Lat. Momus originem trahit. Sed ex hac quoque deriuatione feſtiuitatis ἀσωτίαν & ſummam nequitiam recte coniicimus.

§. XII. Alia adhuc τȣ̃ Carneual Synonyma addere poſſemus, niſi timendum eſſet, ne terminos præfixos transgrederemur. Vt igitur Theſin noſtram ſtabiliamus, ita concludimus: Si Carneual ſtolido ac inconditio clamore ac vlulatu, furore quodam Diabolico, inſulſa loquacitate, impietate, blaſphemiis aliiſque nefariis actionibus Chriſtianis indignis celebratur, quod ex antecedentibus luculenter apparet & in ſequentibus fuſius exponetur, ſtat ſententia noſtra firmo talo: Carneual non ex orbe Chriſtiano traxit originem, ſed a peſſimo principio ad Chriſtianos peruenit.

§. XIII. Vnde ergo & quando Bacchicum hoc feſtum eſt ortum? Certum quidem temporis momentum aſſignari hic nequit, fuit tamen iam apud Gentiles, & quantum ex Hiſtoriarum monumentis colligere licet, annis ferme 2000 ante Chriſtum natum, celebre quoddam idolum ſiue *Bacchi* ſiue *Dionyſii* ſiue *Liberi* nomine indigitatum, quod feſtum fuit annuum & ab *Ægyptiis* ac *Indis* primum celebratum, mox in Græciam trans-

(z) *Vid. Gerardi* von Stocken *Amœnitates Hiſtor. p.* 678.
(a) *In Tract.* von Anfechtungen *conc.* 3. (b) *Anton. Verdieur præcipue ès diuerſ. Leçons. c.* 19. *& Mart. Zeil. Ep.* 49, *Cent.* 4.

latum, tandem Hetruriam ipsamque Romam propagatum est, qua de re Polydorus Virg. (c) ita scribit: *Bacchanaliorum autor fuit Melampus Amytheoris filius, primusque ad Græcos detulit ex Ægypto, ubi ea sacra fieri cœpere.* Quomodo deinde in Italiam quoque labes ista serpserit, perspicue tradit Livius (d), *ignobilem quendam Græcorum* inquiens, *in Hetruriam primum venisse, nulla cum arte earum, quas multas ad animorum corporumq; cultum nobis eruditissima Gens invexit, sed sacrificulum & vatem, nec eum, qui aperta religione propalam & quæstum & disciplinam profitendo animos horrore imbueret, sed occultorum antistitem sacrorum.* Et paulo post: *Huius mali labes ex Etruria Romam, velut contagione morbi penetrauit.* Ex his quilibet pessimum illud Bacchanaliorum principium, lacunas nempe Ethnicis tenebris spurcissimas perspicit.

THES. II.

Bacchanalia Ethnicorum & Carneuale Christianorum quoad rem conueniunt, paucis ab hisce mutatis, multis in deterius conuersis.

Ἔκθεσις.

§. I. INsigne lumen thesis hæc præbebit antecedenti, quippe in qua Bacchanalia & Carneuale Synonyma esse affirmauimus. Hæc quamuis in Ἐκθεσ. annexis satis (vt speramus) probauerimus; res tamen in eorum collatione fiet clarior.

§. II. Gentilium Bacchanalia quod attinet, ea fuisse festa omnium turpissima, nemo non intelliget, si eorum ritum pau-

(c) *De Rer. inuentor. L.* III, *c.* 17. *Conf. B. Himmel. l. c. it. Herod. l.* 2, *Diodor. Sic. l.* 4. (d) *Libr.* XXIX. *Histor. n.* 8 9.

paulo clarius ostenderimus. De horum autem Bacchanaliorum solennitate multa multi tradunt, quorum circumstantias omnes ac singulas pagellarum nostrarum angustia non capiet, quare præcipua saltem capita adscribemus.

§. III. In Ægypto & Græcia Bacchanalia per anum deliram & temulentam, vnam forte ex Bacchi sacerdotibus, quæ speciali nomine appellabantur: Bacchæ, Thyades, Mænades &c. indicebantur (*a*). Quo facto Ægyptii, ad quos Bacchanaliorum initia retulimus, Baccho porcam præ foribus mactabant (*b*), & præterea phallorum loco, quos a collo pendentes gestabant Græci, excogitabant statuas cubitales, quæ fidiculis tractæ mouebantur tanquam viuæ, quas fœminæ collo circumferebant per pagos, præeunte tibia, quam Bacchum canentes sequebantur tam fœdo spectaculo, vt nihil improbius aut nequius foret (*c*). Cæterum maximam partem cum Græcis conueniebant, quare statim ad illos nos conuertimus.

§. IV. Pompa sacrorum Bacchicorum apud Græcos erat, vt primo loco duceretur amphora vini & κληματίς (quod Erasmo est fabæ genus, Cælio vitis, H. Stephano sarmentum s. flagellum, seu viticula); post hircus (*d*) ab aliquo trahebatur, sequebatur alius sportulam gestans caricis repletam (*e*), ab omnibus autem membri virilis (autor enim generationis credebatur) e collo suspensa gerebatur figura, quam phallum appellabant ex ficulneo ligno dolatum; sed apud Suidam legitur ex corio rubro hanc imaginem olim expressam fuisse, quam inter coxas suspendebant, per vrbem discursantes cum Bacchanalia celebrarent (*f*), & inde Phallophori dicebantur. Hos tamen ritus

 suo

(a) *Vid. Nat. Com. p. 489. seqq. Vincent. Chart. l. c. p. 181. Speidelius in Specul. obseru. p. 313. M. Io. Chr. Lauriß in Progr. de Bacchanal. Festo.* (b) *Herodot. in Euterpe, seu lib. 2.* (c) *Eodem Herodot. & Neand. l. c. p. 199. testibus.* (d) *Neand. l. c. p. 200. & Chartar. l. c. p. 189.* (e) *Iuxta Cælium*, mit trockenen Feigen. (f) *Testibus Luciano in Libell. de Dea Syria. August.*

ſuo æuo neglectos eſſe, autor eſt Plutarchus (*g*), & geſtata interim aurea pocula, veſtes precioſas, agitatas bigas, & quemlibet perſonatum inceſsiſſe. Athenis Dionyſia erant alia parua ſeu *ἀρχαιότερα* (*h*) quod prius inſtituta erant, alia magna. Et hæc maiori licentia luxuriaque celebrabantur, dum Nympharum & heroum habitu aliquando ornati hedera, lymphati ac temulentis animis cum thyrſis velut inſanientes incederent.

§. V. De Romanorum in celebrandis Bacchanalibus veſania ex probatisſimis autoribus multa recenſere poſſemus, ſed vnicum tantum ex Liuio locum iam adducimus, ex quo dirum illud malum facile cognoſcetur. *Primo*, inquit (*i*), *ſacrarium id fœminarum fuit, nec quenquam virum eo admitti ſolitum. Tres in anno ſtatos dies habuiſſe, quibus interdiu Bacchis initiarentur. Sacerdotes inuicem matronas creari ſolitas. Pacullam Miniam Campanam ſacerdotem omnia, tanquam Deum monitu immutaſſe. Nam & viros eam primam ſuos filios initiaſſe Minium & Herennium Cerrinios, & nocturnum ſacrum ex diurno, & pro tribus in anno diebus quinos ſingulis menſibus dies initiorum feciſſe. Ex quo promiſcuo ſacra ſint & permiſti viri fœminis, & noctis licentia acceſſerit; nihil ibi facinoris, nihil flagitii prætermiſſum, plura virorum inter ſeſe, quam fœminarum eſſe ſtupra. Si qui minus patientes dedecoris ſint, & pigriores ad facinus, pro victimis immolari.* Cui addimus ea *Flauii Blondi* (*k*) hac de re *Nudi* inquientis, *viri cum nudatis omnia membra mulieribus, matronis, viduis & virginibus ad ſacra conueniebant, quæ non niſi nocturna erant, caput omnes pariter femoraliaque pampinis & vuarum racemis cincti, alios item vuarum racemos in manu habebant & tumultuario inuicem commix-*

ti

---

de Ciu. D. Lib. 7, c. 21. Neand. l. c. p. 200. Charter. l. c. p. 188. Io. Bapt. Caſal. p. 77. (g) *In libello περὶ Φιλοπλουτίας.* (h) *Vt Thucidid. l. 2. vocat.* (i) *Lib.* XXIX, *n. 13.* (k) *Lib. 2. de Roma Triumph. vid. etiam Roſin. l. c. L.* IV, *c. 17. Conf. Ouid. 3. Faſtor. & Polyd. Verg. l. c. l. 3. c. 17.*

ti cætu in sublime saltantes, variaque gesticulatione brachia, cervicem, caputque mouentes carmen inconditum Baccho cantabant, nec prius erat saltationis modus, quam defatigati & toto corpore vacillantes partim resupinarentur proximioribus inhærentes, partim in pauimentum fanatici amentesque procumberent, vt recte senserit Marcus Varro, talia nisi ab amentibus fieri non potuisse.

§. VI. Et hæc sunt, quæ tam ex Ægypto & Græcia quam ex Italia Gentili de Bacchico festo præmittere voluimus. Iam vero adhuc hodie solennia hæcce a modernis Italis celebrari quis nescit? At sunt hi toto gradu Christo proximiores quam alii Christianorum nomine insigniti, ipse enim sanctissimus D. Petri successor (quem ipsi quidem vocant) ipsorum terras regit: Ipsa Ecclesiæ mater Romæ floret, vno verbo ; Omnis sanctitas Romæ nasci videtur; quis ergo credere vellet, Italos hodie abominanda Gentilium superstitione & horrenda Idololatria sanctitatem suam grauissimam adeo polluere? Attamen personati incedunt, laruas igitur illis detrahamus. Bacchantes ecce! gentilibus, imo ipso Bacchanaliorum inuentore Diabolo peiores prosiliunt, qui gentili impietati suam non tantum æquant, sed illam hac longe superant. Vt autem & hoc fiat clarum, actiones eorum paulo curatius intuebimur.

§. VII. Ingressum quod attinet, Carneual quotannis initium habet tribus aut quatuor hebdomadibus ante tempus quadragesimale, in magistratus enim potestate est situm, quota hebdomade ante sacrum hoc tempus vesanam festiuitatem auspicentur bacchantes. Quando igitur illi visum est, per præconem eam publice in plateis intimari iubet, quo facto cuilibet ex voto insanire licet. Sed quid hoc est aliud, quam Baccharum temulentarum, Bacchi sacerdotum, quæ apud Gentiles in Ægypto & Græcia Bacchanalia indicabant (vt supra ostendimus) munere fungi?

§. IIX. Quæ autem circa progressum, seu ipsa solennia hæc obseruantur? Intimato hoc festo omnis generis homines, maschera siue larua & variis vestibus monstrosis tecti in publi-

bli-

blicum prodeunt, ita, vt stultorum talium plena sint omnia, qui varios agitant ludos saltationum admodum lubricarum & impudicarum, comoediarum, talorum; verba parum honesta in alios sibi occurrentes pronunciant, a quibus vicissim verbis haud dissimilibus stringuntur, adeo, vt a verbis ad verbera, mutilationes & transfossiones perueniant. Quis igitur ex his & iis quæ sup. §. adduximus non intelligit, etiam hasce actiones ne homine quidem, nedum Christiano dignas a Gentilium sæuitia ad Christianos hosce redundasse, præcipue quod laruarum attinet vsum. Græci enim in festis Bacchi fecibus ora aspergebant (*l*), & speciatim rusticorum pubes induebat corticum quasdam formas, quibus risum cæteris mouerent, quod ex Virgilio notum est, qui bacchicam festiuitatem (*m*) ita describit:

Nec non Ausonii Troia gens missa coloni
Versibus incomptis ludunt, risuque soluto
Oraque corticibus sumunt horrenda cauatis.
Et te Bacche vocant per carmina læta, tibique
Oscilla ex alta suspendunt mollia pinu.

§. IX. Celebrantur insuper conuiuia, commessationes, compotationes diurnæ & nocturnæ. Nonnunquam, Hospiniano (*n*) teste, sic deformati sunt Bacchantes, vt figuram omnem humanam prorsus exuisse diceres: nam cornuti, rostrati, dentibus aprinis, flammantibus oculis, fumum & scintillas ex ore exhalantes, curuis vnguibus, caudati, hirsuti denique & monstrosi, terribiles cacodæmones videri atque timeri affectant. Inueniuntur saltantes Satyri vel tripudiantes mimi, vel tumultuantes Diaboli; hic histrio, illic funambulus &c. sub hisce laruis, vt ex eorum ore, qui Romæ nati sunt, & spectacula hæc sæpissime suis oculis viderunt, percepimus, Principes & seculares & Ecclesiastici sunt

(*l*) *Hinc Horat. in arte Poët. canit:*
Ignotum tragicæ genus inuenisse camœnæ,
Dicitur & plaustris vexisse poëmata Thespis
Quæ canerent, agerentque peruncti fecibus ora.
(*m*) *Lib. 2. Georg. v. 385.* (*n*) *in Tractatu de festis Christian.*

ſunt occulti, qui ſuper currus triumphales laruati incedere, & multa Chriſtianis indigna patrare ſolent, paucis: Quilibet ita inſanit, vt, ſi quispiam Græcorum aut Romanorum illorum antiquisſimorum ad nos rediret, ſua Bacchanalia & Lupercalia agi ſancte iuraret, ſi phallos excipias, non pauca reperiret, quibus Chriſtiani Græcos & Romanos Ethnicos inſania atque furore ſuperant (o). Et quis blasphemias, laſciuiam, adulteria & alia, quæ a perſonatis hiscé iniquisſime patrantur, vna lingua efferre valet?

§. X. Quo ergo ab Ethnicis bacchantibus differunt hi Chriſtiani? Adſunt exclamationes, luxuries, percurſationes in plateis, laruæ, furioſus tumultus, iu o ſumma inſania (p), quæ his cum illis omnia ſunt communia. At differunt tamen in eo, quod porcam Baccho mactarent Ægyptii, & hircum traherent Græci, moderni vero Bacchantes minime: ſed reſp. hos quidem nec hircum trahere, nec porcam, ſed Boues mactare, quod fit dum (Venetiis præcipue, quantum nobis notum eſt) non ſolum, a Nobilibus florentisſimis boues magna violentia per vrbem & plateas agitantur, atque in rabiem rediguntur, ita, vt eo tempore nemo in plateis tute ambulare posſit; ſed & die Iouis cinerum diem præcedentem bouis alicuius caput ceruice vno ictu abſcinditur. Adeo non huius ſeculi filiis, ſed brutis & beſtiis ſimiles ſeſe gerunt Chriſtiani Romanenſes. Et hoc modo inſtar rabidorum & ſana ratione priuatorum graſſantur vsque ad duodecimam vltimæ noctis horam, qua ipſa multi ex nequitiæ theatro ad ſacerdotem percurrunt, cineresque petunt conſecratos (q). Cuncti enim qui delictorum veniam precibus a Deo impetrare ſatagunt, cineribus conſecratis more Iudæorum a ſacerdote aſperguntur ſub hac formula: *Memento homo, quia cinis es, & in cinerem reuerteris in Nomi-*

(o) *Verba ſunt Hoſpiniani l. c. p. 37. extantia.* (p) *Vt loquitur D. Auguſt. L. VI, c. 9. de Ciu. D.* (q) *Vid. Polyd. Verg. l. 6, c. 3. conf. Præ-Illuſtris ac Excellent. Dn. Wilduogelius, Patronus noſter æternum deuenerandus in Diſp. de eo quod Iuſtum eſt circa tempus Quadrageſ. p. 15.*

mine Patris, Filii & Spiritus Sancti amen. Id quod & Bacchantium multi obseruare, & sic eodem ferme momento & Diaboli & Christi discipuli esse volunt, quasi Deus ex palude accurrentes sues statim amplecti teneretur.

§. XI. Et hanc vesaniam etiam Turca aliquis non sine vitio nostri suis indicauit, qua de re Augerius Busbequius (r) ita scribit: *Quo* (quadragesimali) *tempore apud nos etiam in bene moratis ciuitatibus nedum in castris omnia perstrepunt ludo, choreis, cantu, clamoribus, comessationibus, ebrietate, furore denique & insania: vt non frustra creditum sit, hominem Turcam, qui eo tempore ad nos publici negotii causa legatus venisset, reuersum domum retulisse, Christianos certis diebus bacchari & furere, donec genere quodam cineris in templo respersi redirent ad se, & conualescerent.* Pudeat igitur vos Christianos, qui tanto exterorum ludibrio vos exponitis! cognoscite, quanto pudore infensissimi nominis vestri hostes vos perfundunt! Turcæ enim, quamuis etiam bacchanaliis delectentur, minime tamen adeo grassantur, nec omnem humanitatem deponere student, vt inter Christianos a multis fieri solet. Id quod ex Domini de Monconys (s) itinerario præcipue patet, dum scribit: Unter denen Leuten/die des Nachts zu Fuß und Pferde mit einem Hauffen Pech-Kräntzen und Fackeln herumb schwärmen/ ist auch der Souschbschi, und der Cadi Larsa. Und das ist ihr (der Türcken) Carneual, womit es aber nicht viel zu bedeuten hat. Es waren nur etwa 6 oder 4 wohlgekleidete Jungens/ welche ihrer Väter/die etwan Obermeister seyn möchten/Stelle vertraten. Das Merckwürdigste unter allen war die grausame Menge Volcks/welche theils mit/theils ohne Ordnung vor dem Mesep herliefen. Sehr viel Lust-Feuer wurden vor einer Kirchen angezündet/auch die Gassen mit ansehnlich viel Lampen erhellet/welche ihrer Art nach allerhand Bilder und Figuren vorstelleten.

§. XII

(r) *In Legationis Turc. Epist. 3. p. 189.* (s) Dessen Reise in Asien und das gelobte Land heraus gegeben M. Christian Juncker 1697. *verba alleg. vid. p. 293.*

§. XII. Quærat autem aliquis cur Pontifex fœdum hunc & Christianis indignum bacchandi ritum non abroget? nos responsum ferimus tale: Pontifex aut serio non vult aut non valet Bacchanalia abrogare. Si hoc, valde periclitatur quam affectat infallibilitas apud ipsos Romanæ Ecclesiæ addictos, hi enim si Rom. Pontificem sanctissimum Patrem atque infallibilem esse non in dubium vocarent, saltem non plurimi legem de non celebrandis Bacchanalibus violarent. Illud igitur præferendum videtur, quod abrogare nolit, nec hæc sententia fundamento caret, notum enim est, remissionem peccatorum a Pontificiis pro pecunia impetrari, quando igitur multa patrantur peccata, multi etiam in clericorum pera nummi sonant. Verum sic Pontificia sanctitas auaritiæ scopulis allidicur, vt eius vestigia vix remaneant.

§. XIII. Sed scateret Italia omni nequitiarum genere, si modo ad nostros terminos eius non deriuarentur riui. Et hoc est, de quo nos Euangelici, qui doctrinam reformatam ac ab erroribus papisticis & superstitionibus purgatam profitemur, queri cogimur. Experientia enim testatur, quod circa idem ieiuniorum tempus multis in locis non vulgus solum sed proceres quoque magistratus vicem gerentes laruati incedant, vestes mutantes sexum mentiantur, nunc ciues, nunc rustici, nunc serui, nunc Iudæi, nunc Turcæ habitum præ se ferant; lasciuis saltationibus, variis gesticulationibus mimicis, comessationibus, compotationibus &c. indulgeant & quemlibet doleat, se non maiori dementia hæc omnia aut plura exercere posse. Sic & inferioris sortis homines bacchantes caudis vulpinis, nolis, crepitaculis instructi, vicos & vias omnes perreptant, e rusticorum culinis fumantibus placentas, carnes, panes emendicant, e calendario quodam veteri vel ineptiarum quid eructantes, vel puerorum turbam inconditis quibusdam gestibus allicientes. Hæc platea milites habet, altera pharetratos; tertia medicum, mulæ cum vitro vrinæ capaciori insidentem; quarta Pontificem laruatum, qui a Cardinalibus fictis pompatice deportatur: quinta Venatorem cum canibus, venabulis, retibus, cornu, frondibus, &c. Ora domesticorum ita sunt

pinguia, vt faciem tuam ceu in speculo videre ibidem posses (t).

§. XIV. Et his ineptis Mummerorum nonnulli ita sunt obcæcati, vt earum patrocinium nihilominus quærant in scripturis, adducentes exemplum Iacobi, qui pelles hædorum induebat, Gen. 37. Gabeonitarum, qui vestimentis veteribus induti Iosuam compellantes pacem quæsiuerunt & impetrarunt. Ios. 9, 5. Micholis coniugis Dauidis, quæ vt maritum periculo eriperet, simulachrum lecto imponebat, & pelles caprarum ad caput simulachri. 1. Sam. 19. Prophetæ os & oculos coram Achabo Rege pulueris aspersione mutantis, 1. Sam 19. Sed ineptæ sunt laruatorum & mummerorum obiectiones, quas pleno cornu refellit Iacob Herrenschmid (v).

§. XV. Huc referri etiam poterit Philippus Cauriana, Italus, qui Italorum mores forte respiciens Bacchanaliorum celebrationem populo permitti posse probare ausus est (x). Verum magis pie Manzius sedecim argumentis in medium prolatis docuit (y) Bacchanalia ex calendario eradi & in omnibus Rebuspubl. prohiberi debere.

Thes. III.

Christiani omnes ac singuli Bacchanalia dicto modo celebrantes, Gentilibus bacchantibus sunt iniquiores.

Ἔκθεσις

§. I. HVius nostræ Thes. veritas (1) patet inde, quod Christiani sciant, se esse homines ad sanctissimi pariter ac iustissimi

mi

(t) *Vt Iacob Herrenschmid de Bacchanalibus p.* 15, 16, 27, 28 &c. *scribit.* (v) *l. c. p.* 31. *& seqq.* (x) *In Comment. ad priores Annalium libros Cornelii Taciti.* (y) *Decis. Palat. quæst.* 50.

mi Dei imaginem conditos, quam bacchantes pessimis suis ineptiis atris carbonibus, pice, fuligine aliisque dehonestamentis fœdant. Perpendat quæso B. L. quantum sit dedecus? Deus formauit hominem ad imaginem suam, & ecce! insani hi brutorum cornutorum, rostratorum, caudatorum, hirsutorum, interdum etiam monstrorum, imo ipsius Diaboli figuram induunt. Tantum igitur abest, vt hi templum Dei esse possint, vt potius maligno illi spiritui corda sua sanciant, illiusque imaginem assumant. Ipse enim hic generis humani hostis est laruatus, est personatus mummerus, qui Christum etiam accessit in mendici larua, in monarchæ purpura, in sacrificuli veste (*a*). Interdum leporis, interdum anseris, interdum mustelæ formam induit & diserta voce minatus est, se vrbem incensurum (*b*). Nec fugit porro eiusmodi tumultuantes, comessationes ac compotationes nocturnas esse contra interdictum Esaiæ Prophetæ (*c*), CHRISTI (*d*), & Pauli Apostoli (*e*): & in specie *μωρολογίαν* huius præceptis certissime contradicere (*f*): Notum est, vestium mutationem, qua sexum mentiuntur, pugnare cum lege Diuina (*g*), cum lege humana (*h*), & in specie quoque cum Iure canonum (*i*).

§. II. Deinde etiam perpendere deberent nostri, a quo nomen adepti atque ex gentilium cæcitate liberati sint. Verum ne perpendunt quidem, turpissimam illam vestium mutationem in Christi contumeliam fieri, qui cum despicatui ab Herode haberetur, alba fuit veste amictus (*k*), & chlamyde coccinea indutus a militibus (*l*). Nec de gestatione coronarum cogitant, quæ ipsa

(a) *Matth.* 4. (b) *Fincelius* von Wunderzeichen. (c) *Cap.* V, 11. 22 (d) *Luc.* XXI, 34. (e) *Rom.* XIII, 13. *Eph.* V, 18. (f) *Eph.* V, 4. (g) *Deuter.* XXII, 5. (h) *Vlp. l. vestis*, 23. §. 2. *Verb. muliebria ff. de aur. arg. mund. leg. vbi dicit, muliebribus virum non facile vti posse sine vituperatione.* (i) *in C. si qua mulier 6. dist. 30. vbi ex Gangrensi concilio mulier anathemati subiicitur, qua virilibus vtitur vestimentis.* k) *Luc.* XXIII, 11. (l) *Matth.* XXVII, 28. *vel purpura Marc.* XV, 17. *Ioh.* XIX, 2.

quoque in ludibrium Christi fieri videntur, quem spinea corona a militibus oneratum potius quam ornatum sacer dicit codex (*m*). Paucis: Sunt crucis Christi inimici, dum eo tempore, quo sancta Ecclesia pie recordatur passionis dominicæ & satisfactionem Christi pro peccatis nostris inculcat, pessimos hos actus exercent, vt ipsis sic sancta Passionalia sint Bacchanalia, Aus der Fastnacht machen sie Fraßnacht.

§. III. Et hæc omnia Gentilibus erant ignota, & tamen ex lumine naturæ cognoscebant sapientiores, bacchantium eiusmodi actiones brutis potius quam hominibus ratione præditis competere. Quare cum Orgiorum Bacchicorum prætextu multa scelesta, & nefaria facinora designarentur apud Græcos, obstruere mali huius fontem, tantamque turpitudinem abrogare conatus est Pentheus, Rex t. t. Thebanorum, sed parum prospero successu (*n*). Quod autem hic voluit, Diagondas Thebanus potuit & perfecit, primus enim apud Græcos omnia nocturna sacrificia propter eorum turpitudines perpetua lege sustulit (*o*).

§. IV. Apud ipsos quoque Romanos hæc sacra, cum procedente tempore ex diurnis nocturna fierent (inde *Nyctileia* appellata sunt (*p*)) viri fœminis permisti essent, nihilque ibi facinoris nihil flagitii prætermitteretur, sunt abrogata, Liberque Pater Senatus auctoritate non modo vrbe, sed & vniuersa Italia est eliminatus (*q*). Deinde cum posteri ea aduersus maiorum autoritatem reduxissent, Theodosius Imp. qui Gratiano successerat, A. C. 388. funditus sustulit, prorsusque aboleuit (*r*). Et quis ignorat, Scytharum barbarissimam gentem semper probro dedisse

Græ-

(m) *Matth.* XXVII, 29. *Ioh.* XIX, 2. *Marc.* XVI, 17.
(n) *Vid. Ouid. Lib. Met.* III. *Fab.* 9. *& seqq. Nat. Com. p.* 494. (o) *Referente Cicerone de legib. L.* II. *p.* 444. (p) *Teste Seruio in 4. Æneid. & Nyctileius Pater Bacchus est dictus, ap. Ouid.* 1. *De Art. am. & 4. Met. Fab.* 1. *Nyctileus.* (q) *Referente Liuio L.* 39. *n.* 17. *Tertull. in Apolog. adu. Gentes c.* 6. *August. de C. D, l.* 6. (r) *Vid. Melancht. l.* 3. *Chron.*

Græcis consuetudinem celebrandi Bacchanalia, negantes rationi consentaneum esse, excogitare Deum, qui ad insaniam homines adigat (*s*).

§. V. Quæ cum ita sint, eorum magistratuum Christianorum constitutionem, qua personas induere (Masqueraden tragen/sich verkleiden/oder in der Memmerey gehen) capitale est, nimii rigoris nemo ingenuus accusabit. Talem autem legem promulgavit Franciscus I. Galliæ Rex, in qua larvarum usum e medio sustulit (*t*). Angliæ quoque Reges capitale iudicarunt delictum, si quis personatus, & larvatus incederet (*v*). Quare ab Anglis hanc præcipue ob causam, quod vestes & arma virilia sumsisset, concremata fuit Iohanna, virgo de Orliens (*x*). Vnde est, quod vna Anglia omnium regionum est, quæ eiusmodi personatas belluas hactenus non vidit nec videre quidem voluit (*y*).

§. VI. Extat etiam in scelestos larvatos lex Veneta anni 1549, 18. Iul. Consilii X. virorum, quæ cuicunque facultatem impertitur impune eos interficiendi, & mandat pagorum communibus, vt contra illos pulsent campanas, eos capiant & interficiant: conceditque eorum arma, equos, denarios, & quodcunque penes illos reperitur interfectoribus (*z*).

§. VII. Pientissimum quoque est B. Electoris Sax. rescriptum ad Superattendentem & Senatum Annæbergensem (*yy*) quod ita se habet: Wir haben euern unterthänigsten eingeschickten Bericht/wegen des bißherigen bey eurer Stadt umb Fastnachts Zeit unchristl. ärgerl. verlarfften Umlauffens/ und dabey verübten Schand und Laster/verlesen hören. Wie wir nun darob ein ungnädigstes Mißfallen tragen; Also ist hierauff unser ernster Befeh

---

(s) *Herodot. l. 4, c. 28.* (t) *Vid. Gesner. in Orat. de Bacchanal. A. 1600. Witteb. excusa. Confer. Speidel. & Besoldus l. c.* (v) *Polyd. Verg. l. c. l. 3. c. 17.* (x) *Vt tradidit Gerard. tom. 2. d. l' Histoir. de France. lib. 22. fol. 828.* (y) *Vt de ea scribit Pol. Verg. l. c.* (z) *Loseus de Iure Vniuers. p. 79. n. 53.* (yy) *d. 20. Febr. A. 1628.*

schlig/Ihr der Superintendens wollet wider solches Ubel auf der Cantzel/Ihr der Rath aber bey Tage und Nacht auf der Strassen und in Häusern euch euers Ampts gebrauchen/ die Wache stärcken/den Verbrechern fleißig nachtrachten / und nicht allein dieselben/sondern auch die Ihrigen/so ihnen hierzu Vorschub und Unterschleiff erweisen/ andern zum Exempel und Abscheu in gefängl. Hafft und ernste Straffe nehmen/ auch diesen unsern Befehlig zu männiglichs Verwarnung nechstkommenden Sontag in der Kirchen nach der Predigt öffentlich ablesen ꝛc.

§. IIX. In Ducatu Würtenbergico Bacchanalia sub pœna carceris prohibita sunt his verbis: Dieweil das Mommen und die Butzen-Kleider/sonderlich die/da sich Frauen in Manns-und Männer in Frauen-Kleidern verstellen / vor GOtt ein grosser Greuel ist/auch viel Schande und Laster darunter geschicht/ so verbieten wir ernstlich/daß niemand zu einiger Zeit des Jahres mit verdeckten Angesicht / oder in Butzen-Kleidern gehen soll / bey Straffe des Thurms oder Narren-Häußleins (zz).

§. IX. Quis ergo dicta vtroque perlustrans oculo non intelligit bacchantium Christianorum (vt quidem audire volunt) iniquitatem? Quis est, quin nobis eos gentilibus bacchantibus esse iniquiores statuentibus suum calculum sponte adiiciat?

THES. IV.

Magno corporis & animæ periculo se exponunt Bacchantes.

Ἔκθεσις.

§. I. NOstri bacchantes profecto actionibus suis Christianorum nomine indignis non solum multos adhuc infideles

---

(zz) *Vid. Ordin. Prouinc. Würtemb. tit.* 102. von Fast-nacht-Küchlein und Butzen-Kleidern. *Add. ea quæ in ordinat. Prouinc. Saxo-Gothan. part.* 2, *tit.* 16. von Bestraffung der Mommereyen und Fastnachts-Gelacke *exstant*.

deles ita offendant, vt ad Christianam fidem ne conuertantur (a); siquidem illæ quibusdam in locis tam turpes sunt, vt nec Turca, nec Barbarus Indianus sine maximo scandalo eas adspicere possit, qui procul dubio in hæc verba erumperet. Seynd das die erbaren Christen/ die uns zu ihrer Religion bekehren wollen ? Die sich als unvernünfftige Bestien/ lebendige Teuffel/ und böse Geister in der Hölle bezeigen (b)? sed & seipsos præsentissimo animæ & corporis exponunt periculo, id quod ex tristissimis, quæ in medium proferemus, exemplis euidentissime cognosci poterit.

§. II. Primum, quod nobis occurrit, exemplum horrendum sane recitat Baptista Fulgosus de Carolo VI. Gallorum Rege. *Pambat ille*, inquit, Anno nimirum supra millesimum trecentesimum nonagesimo tertio, V. Kal. Febr. *primario cuidam aulæ suæ nobili nuptias, interque epularum pompam ipse vna cum aliis quinque personatus, vestibusque e stupa linoque impicato, vt hispidi pilosique incederent consutis, choreas agebat. Cumque frater Regis Ludouicus Aurelianensis Dux, studio clarius videndi insolentem Satyricumque habitum facem incautius admouisset, scintilla de funali delapsa proximum illico corripuit, qui a reliquis opem postulans, flammam in omnes propagauit, adeo, vt duo ab ingenti cruciatu, quem fluida ardensque pix inferebat, immani cum boatu intra manus exspirarent, duo elati post biduum in miserabili vlulatu animam euomerent, vnus in vicina promi cella vino & aqua flammam vix tandem restingueret, Rex ipse vxoris quidem ope iniectis vestibus incendio liberaretur, verum omni reliquo vitæ tempore rationis mentisque exilium pateretur* (c).

§. III. Secundum pariter est notatu dignissimum. Vix autem ouum ouo tam simile est, quam præcedenti historiæ hæc quam Zvvingerus recenset sequentem in modum: *Conuenerunt*

(a) *Vid. Iob. Botsaccius in Moral. Gedanens. p. 93. a. 8.*
(b) *Vt loquitur laudatiss. Dn. Fritschius l. c. p. 150.*
(c) *Eadem Historia inuenitur etiam in Chronic. Histor. Gottfrid. p. 654. seq.*

A. C. 1570. Germani aliquot comites in arce Waldenbergica apud Eberbardum Hohenloensem comitem, cum amicitiæ nomine, tum Bacchanalium causa: Qui mos inter eos, qui Christianæ pietati nomen dedere, nimium frequens est. Vt igitur nobilibus matronis ac virginibus, quæ aderant, nocturnum ludicrum non vulgare exhiberent, Faunorum personas multa stupa, linteis vestibus pice resinaque agglutinata imitati sub facibus prodiuntur, & iucundissimo spectaculo conuiuas ad ludum prouocant. Ludo intentis omnibus accidit, vt male auspicata tessera in terram fortuito casu laberetur. Eam puer personatus dum repetit, funalis incautius adhibiti flamma concepta opem adstantium implorare cœpit. Eberhardus pro sua pietate puero opitulaturus eodem malo corripitur. Corripiuntur & cæteri, quos comitis eiusdemque affinis & hospitis periculum sui fecerat periculi immemores. Nouitate rei adstantes primum delectari, mox vbi ex horrendis clamoribus rem seriam agi viderunt, ad labrum proximum, quod in hunc euentum paulo ante, seu diuinatione quadam imminentis mali, seu Nobilis vnius, quem multum licet deprecantem in eam pertraxerunt societatem, suasu ac consiliis aqua adimpleri iusserat, certatim accurrunt. Eo vbi ventum est, incertum qua forte alueus modo non exaruerat. Erat qui psycterem aqua plenum afferret, sed in ipso limine præ nimia festinatione collabitur. Alterius aquam iamiam infundere conantis cadus ligneus fatiscens auxilii desperatione calamitatem auget. Vix tandem copiosa veste iniecta sopitus est ignis, & persona quidem illæsa reperta, nisi quantum de stupa picata flamma absumserat; Carnes vero subiecta tam miseris vstulata modis, vt nullis medicamentis vel ardor conceptus extingui, vel dolor mitigari potuerit. Adeoque paucis post horis, Gregorius Tubingensis, Albertus & Eberhardus Hohenloenses Comites in ipso ætatis flore vitam cum morte commutarunt. Hactenus Zvvingerus.

§. IV. Ne autem quis excipiat, non omnes bacchantes pice & stupa vestitos incedere, quare nec cur tam atrocem timerent interitum, haberent, alia adhuc tragica de corporis pariter ac animæ periculo testantia adducemus. Mos quondam erat Lipsiæ,

vt

vt liberalius personati iuuenes per vicos oppidi aratrum circumducerent, & puellas obuias per lasciuiam ad illius iugum accedere etiam repugnantes cogerent, hæc veluti ludicro pœnam expetentes ab iis, quæ innuptæ ad eam vsque diem mansissent. Accidit in Bacchanalibus anni 1499. vt vnus ex his ludiis puellam quandam cordatiorem aratro vrgeret, cumque illa eius manibus elapsa in proximam domum profugisset, nec tamen abstineret personatus ille fugitiuam prosequi, tandem cultro arrepto acriter instantis pectus transfixit, & a cæde recenti ad iudicem deducta infestum sibi spectrum, non hominem a se percussum fuisse causata fuit (*d*).

§. V. A. C. 1639. Viennæ bacchanalia celebrabantur, ita, vt proceres vtriusq; sexus laruati incederent, equis & carpentis per plateas veherentur, mensas conquisitissimis epulis extruerent, & saltationibus variis delectarentur, omnia tamen rusticorum more. Eodem tempore, quod notatu dignum, extra & circa Vrbem Viennam horrendum spectrum traha, quam equus tripes moderabatur, vectum sine intermissione ignem eructans videbatur. Quidam, qui suis oculis viderunt illud, paulo post apoplexia surrepti, multa quoque sequentibus annis prodigia ibidem apparuisse feruntur (*e*).

§. VI. Porro dictum suo exemplo fecit clarum iuuenis ille, qui habitu Bacchico indutus laruaque Diabolica deformatus Magdeburgi noctu viuus a Diabolo fuit abductus (*f*): Syluii Othonis, qui noctibus vagari solitus pugione tandem se ipsum interfecit (*g*): Smyrnæi, qui vrbem Smyrnam Bacchi sacra celebrantes amiserunt, seque ipsos in vitæ periculum temere coniecerunt (*h*).

(d) *Vt tradit Peiferus in Orig. Lips. p. 252. §. 23. Schneider. in Chron. Lips. lib.* IV. *p.* 159. (e) *Epist. Zeill. centur.* 4. *Epist.* 32. *Conf. eiusdem cent.* 6. *Epist.* 8. *vbi de infausto Bacchanalibus Ioh. Friderici, Ducis Pomerani mentionem facit.* (f) *Memoria proditum est a Tilesio in Postill. p.* 1. *p.* 421. (g) *Sueton. in vita Sylu. Othon. p.* 401. (h) *Herod. in Clio, p.* 7.

§. VII. Ecclesiastica in historia mulier quædam, quæ larvato vsu erat vultu, a Diabolo obsessa traditur: cum vero ex hoc quæsitum esset, cur mulierem fidelem obsidendi licentiam sibi sumsisset, respondisset ipse; iustissime feci, quia in meis eam inveni (*i*).

§. IIX. Aliud eiusdem farinæ exemplum ad §. IV. spectans recenset Martinus Grundmann (*k*) sequ. modo: Ein Meißnischer Edelmañ/ Görg von Schleinitz/ welcher zu Magdeburg u. Wittenberg etliche Jahre studiret/ hatte sich zu unserer Vorfahren Zeiten mit einer schönen Jungfrau aus dem Hause Wickenthal versprochen/ und solte nach Ostern die Hochzeit angestellet werden. Es trug sich aber zu/ daß die Fastnacht zuvor viel Volck von Adel auf vorgedachtes Haus zusammen kamen/ und als sie lustig seyn wolten/ giengen etliche junge Edelleute hin/ vermummeten sich/ zogen viel zötige Bären-Häute an/ behingen sich auch mit Werck und Pech/ und kamen also tantzende mit Fackeln unter das Frauenzimmer. Unter solchem Tantze reitet einen vornehmen (weit) vom Adel/ der zugegen war/ weiß nicht wer/ daß er *ein brennend* Licht vom Leuchter nimmt/ und solches unter die Tantzenden dahin wirfft. Hiervon entzünden sie sich unter einander so jähling/ daß die meisten tödlich verbrand worden/ die Braut/ so mit ihren langen Kleidern über den Bräutigam gefallen/ hat sich an ihrem Leibe so hefftig verbrant/ daß sie nach wenig Stunden/ sammt ihren Liebhaber nach erlittenen vielen und unaussprechlichen Schmertzen jämmerlich gestorben. Uber vorige sind noch fünff andere fürnehme Adels-Personen/ so das Feuer zu dämpffen getrachtet/ und sich darbey höchlich verletzt/ nach kurtzer Zeit Todes verblichen.

§. IX. Inter bacchantes speciatim potatores & ebrii plerumque in lubrico versantur, ita, vt tam corpus quam animam eorum dira malorum procella circumuallet. Non solum enim de tri-

---

(i) *Recenset. B. Glassius in Exeges. Euang. Quinquages. p.* 395. (k) In seiner Historischen Geschichts-Schule *part.* I.

tricis rebusque abiectissimis sæpe inter se digladiantur, sed etiam pessimas nugas, verba impia & blasphema eructant, quare iusto Dei permissu haud raro infensissimus generis humani hostis illos corripere atque pro merito ad densissimas tenebras detrudere tentat, quod ex sequenti exemplo satis apparet. Recenset illud M. Iac. Daniel Ernst (l) his verbis: Es wären zu Faßnacht (anno 1556.) auf einem Dorffe unfern Wittenberg / sieben Edelleute zusammen kommen/und weidlich mit einander gesoffen. Indem man nun einen unter ihnen nicht so viel zugetruncken/ als er wohl verlanget/ hat er sich dieser gottlosen Worte vernehmen lassen: **Ey wil denn mir niemand zutrincken: Wolte ich doch wohl dem Teuffel bescheid und gleich thun/ so er mir etwas brächte oder zusöffe.** Uber dieser lästerlichen Rede sind die andern Anwesenden erschrocken/und ihn gescholten/ weil er aber die Straffe übel aufgenommen/hat es nicht viel gefehlet/ daß sie nicht von den Worten zum Streichen kommen/ worüber die andern aus der Stube gegangen und den Saufaus alleine darinne gelassen. Als diese hinaus/legt sich jener auf die Banck und schläfft. Aber was trägt sich zu? Umb Mitternacht treten sechs grausame und erschreckliche Männer zu der Thür hinein/ deren ieder eine grosse Kanne in der Hand getragen. Diese machen sich hinzu/wecken den Schlaffenden auf/ und trinckt ihm der Forderste eins zu mit diesen Worten: **Bruder/ du must mit mir sauffen/ denn du hast ia vorhin gesagt/du wollest mir bescheid thun/ so ich dir eins bringen würde/ wirst du dieses nicht halten/ so siehe zu wie es dir ergeben soll?** Was soll der Elende thun? Er saß dort auf der Stelle für Schrecken fast halb todt/ und wuste nicht wo aus noch ein/ weil ihn aber die Teuffel mit schrecklichen Worten nöthigten/ ergreifft er das Gefäß und wil trincken. Indem er aber damit zum Munde wil/ruffet eine Stimme zum Fenster hinein: **Laß bleiben laß bleiben! thue es nicht/sondern bete!** Hier-

 auf

(l) In seinen Histor. Gemüths-Ergetzligkeiten / *Colloqu.* 15. *p.* 243.

auf verlieren sich die Teuffel und kommt hingegen die Person/so drauſſen geredet hatte/ ins Gemach/ vermahnet den Edelmann zum Gebet/und betet ihm auch ſelbſten für. Als dieſes geſchehen/muntert ſie ihn noch ferner auf zu rechtſchaffener Buſſe und gläubigen Gebrauch des hochwürdigen Abendmahls. Des Morgens erzehlet dieſer/ was ihm begegnet/ und dancket GOtt/ daß er noch alſo durchkommen / wiewohl man hernach die ſchwere Kranckheit an ihm verſpühret / welche er zuvor nicht gehabt hatte.

§. X. Denique non poſſumus, quin in gratiam temerariorum contemtorum legum de non celebrandis Bacchanalibus a pio Magiſtratu promulgatarum vnicum adhuc ex *Theatro Europao* (m) apponamus. Verba autem ibidem ita ſe habent: Zu Wien am Käyſerlichen Hof war einer von der Reformirten Religion auf einem Sonntag in der Faßnacht/denen Capucinern und außgehenckten Reformations-Patenten zum Spott/ in Capuciner-Kleidern in der Maſcare gangen: Der iſt aber von den Richtern ertappet/und Montags darauff in der Kutten ausgeſtrichen/und des Landes verwieſen worden. Deſſen ungeachtet haben ſich aus der Evangeliſchen Niederlag etliche zuſammen rottiret/ ſich in Jeſuiter-Habit verkleidet/auf einen Wagen geſetzt/und in der Stadt diſputirende herumbgefahren; So man pleno curru in die Löwen-Grube geführt: Iſt auch einer in einer Nonnen-Kleidung verſtellt/welche ein Kind gebohren hatte herumb gangen/ der aber von den Lackeyen faſt halb zu todt geprügelt worden.

§. X. Quam felices proinde ſunt, qui Bacchanaliorum ineptias abominantur, nec tantis tamque horrendis peccatis animos onerant! Clemens illis manet Deus, ſaluaque conſcientia. Eum autem, qui ſancto hoc tempore cum Bacchantibus mundanum quærit gaudium, ad veram eamq; perennem tranquillitatem perducere, & propterea cum Clemente Alexandrino ita(n)alloqui non dubitamus: *Veni, o veſane, non thyrſo innixus, neque hedera*

(m) *a Ioh. Georg. Schledero continuato ac edito, pag. 296. ſeq.* (n) *ex admonitione ipſius ad Gentes pag. 75.*

dera redimitus. Abiice mitram, abiice nebridem: sis temperans ac moderatus. Ostendam tibi verbum & verbi mysteria, narrans conuenienter tuæ similitudini. Hic est mons DEO dilectus, qui non tragœdiis, quemadmodum Cithæron argumentum dedit: sed est dedicatus veritatis actibus; mons sobrius, castus, vmbrosus syluis. In eo autem bacchantur, non fulmine icta Semeles sorores, Mænades, quæ incesta visceratione carnium initiantur, sed Dei filiæ, pulchræ agnæ, quæ veranda verbi orgia celebrant, chorum moderatum congregantes. Chorus sunt iusti: canticum est hymnus Regi omnium. Psallunt puellæ, glorificant Angeli, Prophetæ loquuntur: editur sonus musicæ, cursu Thyasum persequuntur, magno studio festinant, qui sunt vocati, patrem cupientes recipere. Veni tu quoque, mi o senex, relictis Athenis, Diuinatione abiecta & arte Bacchica, ad veritatem deducere. Ecce do tibi lignum, quo innitaris. Festina Tiresia, crede. Christus illuminabit visum sole splendidius, per quem cæcorum oculi respiciunt: nox te fugiet, ignis perterrebitur, mors peribit. Videbis cælos, o senex, qui Thebas non aspicis. O vere sancta mysteria. O purum lucem. Praferuntur mihi faces, cum cælum & DEVM aspexero: Sanctus fio initiatus. Sacrorum autem interpres est Dominus, & mystam obsignat illuminans, & Patri commendat eum, qui credidit, qui seruatur seculis. Hæ mysteriorum meorum debacchationes sunt. Si velis, tu quoque initiare, chorumque cum Angelis circa eum, qui ingenitus est, duces, & ab interitu alienus, & qui solus est vere Deus: vna hymnum nobiscum canente Deo Verbo. Æternus hic est, Iesus vnus, qui magnus pontifex, & vnius Dei qui idem quoque est pater, orat pro hominibus, & hortatur homines.

TANTVM.

Acchantur miſeri, nec ceſſant ſumere formas,
quas horret ſtygius Caſtalidumque chorus.
Ille quod exſuperent inferni ludicra moris:
hic quod mortalis nobile perdat opus.
Vos deteſtantes miſeros, qui bacchica ſacra
ex orco reuocant, concomitatur honos.

amica manu

ſcrib.

G. SCHVBARTVS, D.
& Prof.

BAcchantur miſeri, nec ceſſant ſ
mere formas,
quas horret ſtygius Caſtalidu
que chorus.
Ille quod exſuperent inferni ludicra n
ris:
hic quod mortalis nobile perdat op
Vos deteſtantes miſeros, qui bacchica
cra
ex orco reuocant, concomitatur ho

amica manu

ſcrib.

G. SCHVBARTVS, D.
& Prof.

BAcchantur miſeri, nec ceſſant ſumere formas,
quas horret ſtygius Caſtalidumque chorus.
Ille quod exſuperent inferni ludicra moris:
hic quod mortalis nobile perdat opus.
Vos deteſtantes miſeros, qui bacchica ſacra
ex orco reuocant, concomitatur honos.

amica manu

ſcrib.

G. SCHVBARTVS, D.
& Prof.

BAcchantur miseri, nec cessant sumere formas,
quas horret stygius Castalidumque chorus.
Ille quod exsuperent inferni ludicra moris:
hic quod mortalis nobile perdat opus.
Vos detestantes miseros, qui bacchica sacra
ex orco revocant, concomitatur honos.

amica manu

scrib.

G. SCHVBARTVS, D.
& Prof.

BAcchantur miseri, nec cessant sumere formas,
quas horret stygius Castalidumque chorus.
Ille quod exsuperent inferni ludicra moris:
hic quod mortalis nobile perdat opus.
Vos detestantes miseros, qui bacchica sacra
ex orco revocant, concomitatur honos.

amica manu

scrib.

G. SCHVBARTVS, D.
& Prof.